

Міністерство освіти і науки України
Мирогощанський аграрний фаховий коледж

ІНСТРУКЦІЙНА КАРТА

Для проведення лабораторно-практичних занять
З курсу Технічна механіка
Тема заняття Кручення
Робоче місце Практична робота № 4
Назва роботи Розрахунки на міцність вала при крученні
Тривалість заняття 80 хв

Викладач _____ Корнелюк А.І.

Розглянуто на засіданні циклової комісії технічних дисциплін

Протокол № _____ від “_____” _____ 20__ р.

Голова комісії _____ Мельник О.М.

Практична робота 4

Розрахунки на міцність вала при крученні

Мета. Виробити уміння і навички побудови епюри крутних моментів та проведення розрахунку балки на міцність при крученні.

Навчально-методичне забезпечення: інструкційна картка.

Матеріально-технічне обладнання: олівець, лінійка, ЕОМ, схеми балок, додаткові таблиці.

Література: Ердеді О.О. та ін. Технічна механіка. - К.: Вища школа, 1983. - С. 163-170.

Зміст і послідовність виконання роботи

1. Зобразити розрахункову схему та визначити $M_{кр}$ на ділянках.
2. Побудова епюр крутних моментів.
3. Побудова епюр кутів закручування:
обчислюємо кути повороту за характерним перерізом;
обчислюємо кут закручування;
за отриманими даними будуємо епюру φ .
4. Обчислити τ_{max} і θ_{max} та перевірити виконання умов міцності і жорсткості.
5. Висновок.
6. Дати відповідь на контрольні запитання.

Студенту необхідно знати:

- які внутрішні силові фактори виникають при деформації кручення;
- правила побудови епюр крутних моментів;
- умови міцності та основну розрахункову формулу.

Необхідно вміти:

- визначати крутні моменти в поперечних перерізах;
- побудувати епюри крутних моментів;
- проводити різні види розрахунків на міцність при деформації кручення

Теоретичні відомості

Умова міцності при деформації кручення:

$$\tau_k = \frac{M_k}{W_p} \leq [\tau_k]$$

Із даної умови міцності проводять наступні розрахунки:

-перевірочний:

визначаємо $M_k \max$ та W_p потім за визначеними даними знаходимо τ_{max}

$$\tau_{max} = \frac{M_k}{W_3}$$

Порівнюємо $\tau_{\max}$ з $[\tau_k]$, визначаємо виконання умови міцності;

-проектний:

визначаємо M_k в перерізі;

приймаємо $\tau_k = [\tau_k]$, а потім знаходимо $W_p = \frac{M_k}{[\tau_k]}$, знаючи, що $W_p = 0,2d^3$, виходячи із отриманих значень визначаємо діаметр бруса

$$d = \sqrt[3]{\frac{16W_p}{\pi}} \approx d = \sqrt[3]{\frac{W_p}{0,2}} \quad (\text{для суцільного вала});$$

-розрахунок допустимого навантаження

визначивши W_p і прийнявши $[\tau_k] = \tau_k$, знаходимо допустиме значення M_k

$[M_k] = W_p [\tau_k]$, порівнюючи з максимальним допустимим на схемі

Приклад розв'язку

До сталевго бруса, розрахункова схема якого показана на рис.1, а, прикладено скручувальні моменти : $M_{kp1} = 2 \text{ кНм}$, $M_{kp2} = 1 \text{ кНм}$, $M_{kp3} = 7 \text{ кНм}$

Побудувати епюри крутних моментів $M_{кр}$ і кутів повороту φ перерізів, перевірити міцність і жорсткість бруса, якщо діаметр $d=70 \text{ мм}$, модуль зсуву $G = 8 \cdot 10^4 \text{ МПа}$, допустиме напруження $[\tau] = 70 \text{ МПа}$, допустимий відносний кут повороту $[\theta] = 1,5 \text{ град/м}$

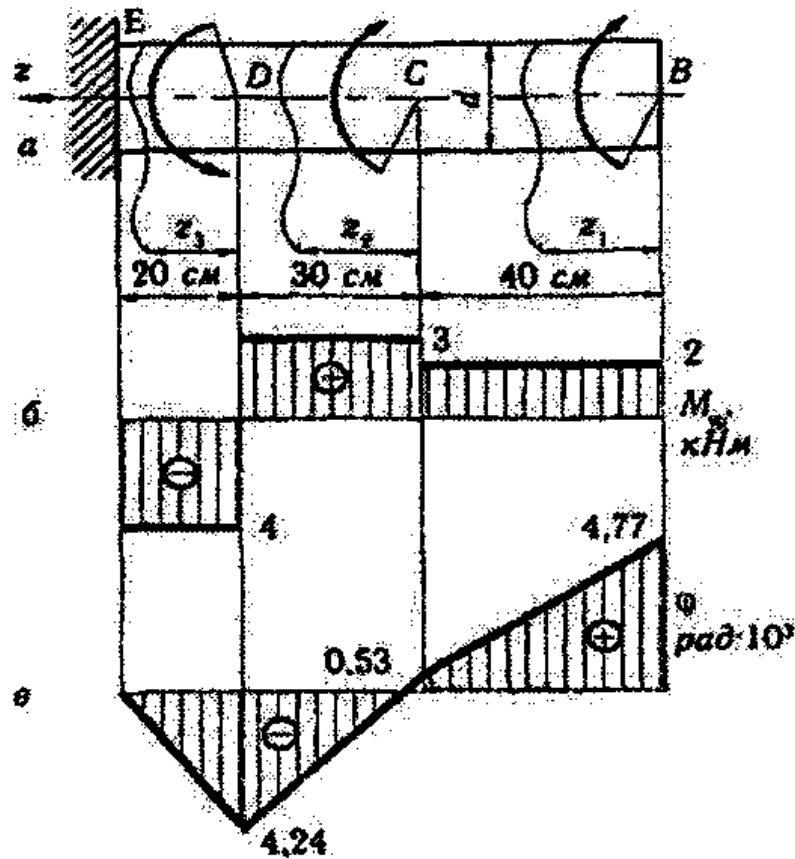

Рис.1

Розв'язання

1. Зобразити розрахункову схему:

- визначаємо ділянки. Їх три: I-BC, II-CD, III-DE.

- обчислюємо величину крутного моменту для кожної ділянки

$$I-BC: 0 < z_1 < 40 \text{ см} \quad M_{крI} = T_1 = 2 \text{ кНм};$$

$$II-CD: 0 < z_2 < 30 \text{ см} \quad M_{крII} = T_1 + T_2 = 2 + 1 = 3 \text{ кНм};$$

$$III-DE: 0 < z_3 < 20 \text{ см} \quad M_{крIII} = T_1 + T_2 - T_3 = 3 - 7 = -4 \text{ кНм}$$

2. Будуємо епюру M_{кр} (рис. 4.1, б).

3. Побудова епюри кутів закручування:

- обчислюємо кути повороту характерних перерізів D, C, B відносно нерухомого перерізу E;

- кут закручування ділянки обчислюємо за формулою

$$\varphi = \frac{M_{кр} \cdot l}{GJ_p}$$

Жорсткість GJ_p по всій довжині вала постійна. Тому ділянки деформацій збігаються з ділянками навантаження.

Полярний момент інерції $J_p = \frac{\pi d^4}{32}$

• Тоді $GJ_p = G \frac{\pi d^4}{32} = 8 \cdot 10^4 \cdot 10^6 \cdot \frac{\pi}{32} \cdot 70^4 \cdot 10^{-12} = 188574 \text{ Нм}^2$

$$\varphi_D = \varphi_E + \varphi_{D(E)} = 0 + \frac{M_{крIII} \cdot l_3}{GJ_p} = -\frac{4 \cdot 10^3 \cdot 20 \cdot 10^{-3}}{188574} = -4,24 \cdot 10^{-3} \text{ рад}$$

$$\varphi_C = \varphi_D + \varphi_{C(D)} = -4,24 \cdot 10^{-3} + \frac{M_{крII}}{GJ_p} = -4,24 \cdot 10^{-3} + \frac{3 \cdot 10^3 \cdot 30 \cdot 10^{-2}}{188574} = 0,53 \cdot 10^{-3} \text{ рад}$$

$$\varphi_B = \varphi_C + \varphi_{B(C)} = 0,53 \cdot 10^{-3} + \frac{M_{крI}}{GJ_p} = 0,53 \cdot 10^{-3} + \frac{2 \cdot 10^3 \cdot 40 \cdot 10^{-2}}{188574} = 4,77 \cdot 10^{-3} \text{ рад}$$

Розмірність: G - Н/м^2 ; $M_{кр}$ - Нм ; d , l - м

• за отриманими даними будуємо епюру φ (рис. 4.1, в)

4. Обчислюємо $\tau_{\max}$ і $\theta_{\max}$ за формулами і перевіряємо виконання умов міцності і жорсткості.

$$\tau_{\max} = \frac{|M_{кр.\max}|}{W_d} = \frac{|M_{кр.\max}|}{\pi d^3 / 16} = \frac{16 \cdot 4 \cdot 10^3}{\pi (70 \cdot 10^{-3})^3} = 59,4 \cdot 10^6 \frac{\text{Н}}{\text{м}^2} = 59,4 \text{ МПа}$$

$$\tau_{\max} = 59,4 \text{ МПа} < [\tau] = 70 \text{ МПа.} \quad \text{Умова міцності виконується.}$$

$$\theta_{\max} = \frac{|M_{кр.\max}|}{GJ_d} = \frac{4 \cdot 10^3}{188574} = 2,12 \cdot 10^{-2} \frac{180^\circ}{\pi} = 1,22 \frac{\text{град}}{\text{м}}$$

$$\theta_{\max} = 1,22 \frac{\text{град}}{\text{м}} < [\theta] = 1,5 \text{ град/м.} \quad \text{Умова жорсткості виконується.}$$

Розмірність: GJ_p - Нм^2 ; $M_{кр.\max}$ - Нм ; d - м .

Варіанти завдань

Таблиця 4.1						
Варіанти вихідних даних	T_1	T_2	T_3	a	b	c
	Нм			м		
1	200	150	100	0,15	0,20	0,30
2	210	160	610	0,21	0,31	0,21

3	420	120	220	0,32	0,27	0,32
4	130	330	180	0,43	0,14	0,18
5	200	100	700	0,15	0,20	0,10
6	310	410	810	0,21	0,36	0,21
7	420	230	320	0,32	0,17	0,22
8	330	830	180	0,28	0,29	0,30
9	510	400	310	0,30	0,20	0,25
10	310	610	200	0.41	0.16	0.21

11	250	170	150	0,16	0,21	0,30
12	220	180	600	0,22	0,32	0,21
13	450	130	260	0,33	0,28	0,32
14	150	350	190	0,44	0,15	0,18
15	230	140	750	0,16	0,20	0,10
16	330	400	800	0,22	0,37	0,21
17	420	230	300	0,33	0,18	0,22
18	350	800	200	0,29	0,30	0,30
19	500	450	320	0,31	0,25	0,25
20	300	600	210	0.42	0.17	0.21

21	130	170	190	0,43	0,28	0,18
22	200	180	750	0,15	0,15	0,28
23	310	130	800	0,21	0,20	0,15
24	420	350	300	0,43	0,37	0,20
25	330	140	200	0,15	0,18	0,37
26	510	400	320	0,21	0,20	0,18
27	310	230	200	0,32	0.16	0.21

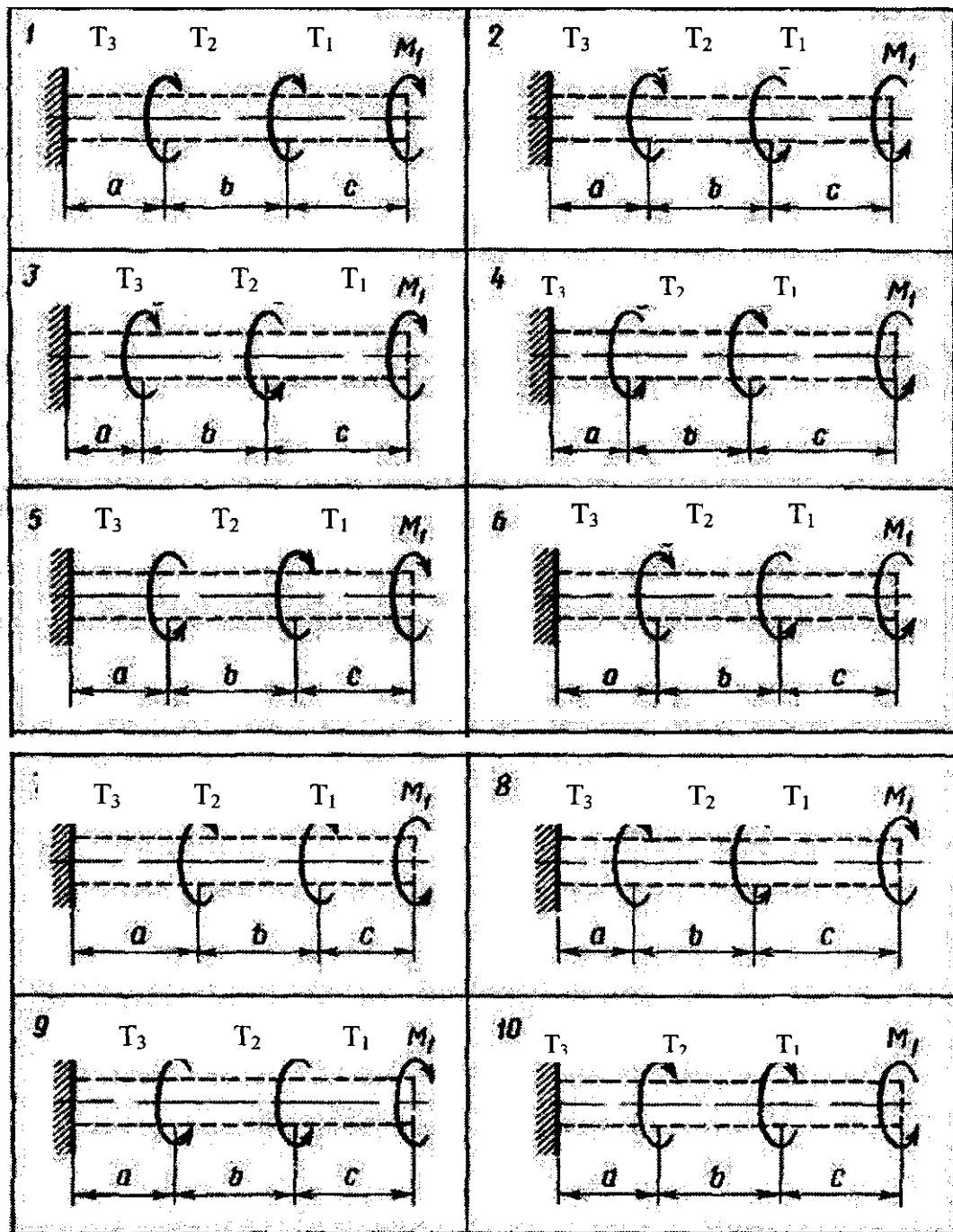

Рис 4.2

Задача

До сталевого бруса (рис. 4.2) прикладені скручувальні моменти T_1 , T_2 , T_3 . Побудувати епюри крутних моментів. Визначити із розрахунків на міцність діаметр бруса, приймаючи $[\tau_k] = 60 \text{ Н/мм}^2$.

Розмір d округлити до найближчого більшого парного або кратного

п'яти цілого числа (мм). Інші розміри округлити до цілого числа. Для прийнятих значень діаметрів побудувати епюру φ . Вихідні дані та схему вибрати згідно із своїм варіантом (табл. 4.1).

Розв'язок задачі

1. Зображаємо розрахункову схему та визначаємо $M_{кр}$ на ділянках.
2. Будуємо епюри крутних моментів
3. Будуємо епюри кутів закручування:
обчислюємо кути повороту за характерними перерізами;
обчислюємо кут закручування;
за отриманими даними будуємо епюру φ
4. Обчислюємо τ_{max} і θ_{max} і перевіряємо виконання умов міцності і жорсткості.

Контрольні запитання

1. Якою величиною характеризується деформація при крученні?
2. Як позначається і чому дорівнює полярний момент опору перерізу?
3. Як визначити діаметр вала, виходячи з умови міцності?
4. Як визначити діаметр суцільного сталевого вала при деформації кручення, виходячи з умови жорсткості?